

Warfarin Birlikteliğinde Hyoscyamus Niger Kullanımına Bağlı Deliryum Olgusu

A Case of Delirium due to Hyoscyamus Niger with Warfarin

İnci Meltem ATAY¹, Derya SEÇKİN²

*1 Süleyman Demirel Üniversitesi Psikiyatri Anabilim Dalı, Isparta
2 Malatya Devlet Hastanesi Nöroloji Kliniği, Malatya*

ABSTRACT

Hyoscyamus niger is a hallucinogenic plant, widely spread and easy accessible, which contains anticholinergic substances. Ingestion of this plant can cause central and peripheral symptoms and delirium. We present a case where the patient was evaluated for the agitated behavior, sleepness and hallucinations in the emergency unit and diagnosed as delirium due to Hyoscyamus niger with warfarin intoxication.

Keywords: *Hyoscyamus niger; Delirium, Intoxication*

Received: 21.10.2010

Accepted : 29.12.2010

ÖZET

-Hyoscyamus niger, antikolinergik maddeler içeren, kolay bulunabilen ve oldukça yaygın hallusinojenik bir bitkidir. Bitkinin alımı, santral ve periferik etkilerle birlikte deliryuma neden olabilir. Bu olgu sunumunda acil serviste ajitasyon, uykusuzluk, görsel hallusinasyonlar ile değerlendirilen ve warfarin kullanımı ile birlikte Hyoscyamus niger alımına bağlı deliryum tanısıyla izlenen bir vaka değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Hyoscyamus niger; Deliryum, İntoksikasyon*

Alındığı Tarih: 21.10.2010

Kabul Tarihi : 29.12.2010

Yazışma Adresi/Corresponding to:

İnci Meltem ATAY
Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi
Psikiyatri AD İSPARTA
Tel: 0 532 6266852
e-mail: incimeltem@gmail.com

GİRİŞ

Ülkemizde özellikle kırsal kesimlerde tedavi amacı ile çok çeşitli bitkiler kullanılmaktadır. Ancak bu bitkilerin toksik sonuçlara neden olabileceği unutulmamalıdır. Ülkemizde bitkilere bağlı zehirlenme %6 olarak bildirilmiş olup en sık *Hyoscyamus niger* (Solanaceae), *Colchicum* ekstreleri (Liliaceae), *Conium maculatum* (Umbelliferae) ve *Prunus* ekstreleri (Rosaceae) ile zehirlenme bildirilmektedir.¹

Hyoscyamus niger, Solanaceae familyasında yer alan bir bitki olup, kök, yaprak ve meyveleri skopolamin, hyosyamin ve atropin gibi alkaloidler içermektedir (Resim 1). Lipid membranları ve kan- beyin bariyerini geçebilen bu alkaloidler, parasempatik sinir uçlarını paralyze ederek yüksek ateş, deride kuruluk, flushing, taşikardi, midriazis, barsak hareketlerinde azalma, hallüsinasyon, ataksi ve komaya neden olmakta böylece tipik atropin zehirlenme tablosu oluşmaktadır. *Hyoscyamus niger*'in spazmolitik, antidiyareik, antisekretuar, bronkodilatator, mesaneyi gevşetici ve Ca²⁺ kanal blokajı etkisi de mevcuttur.²

Hyoscyamus niger intoksikasyonunun tanısı *Hyoscyamus niger*'in yenilme hikayesi ve klinik semptomatoloji temelinde konulur. Tedavisi mide lavajı, destek tedavisi ve spesifik bir antidot olan ve kan- beyin bariyerini geçebilme özelliğine sahip olan Fizostigmin'den ibarettir.³

Bu olgu sunumunda, yaşlı warfarin tedavisi alan bir bayan hastada *Hyoscyamus niger* isimli bitkinin tohumlarının alınmasından sonra gelişen deliryum tablosu sunulmuştur. Olgu, özellikle etiyolojideki tanı karmaşası ve her zaman bu türde bitkisel tedavilerin de göz önünde bulundurulması gerekliliği açısından dikkat çekmektedir.

OLGU SUNUMU

Altmış altı yaşında, ilkokul mezunu, ev hanımı olan ve il merkezinde ailesi ile yaşayan bayan hasta, acil servise ajitasyon, kendi kendine konuşma, bizar davranışlar, uykusuzluk şikayeti ile yakınları tarafından getirildi. Hastanın benzer bir tabloyu iki gece öncesinde de yaşadığı, hafif bir şekilde kendiliğinden sonlandığı yakınları tarafından belirtildi. Öyküsünde geçirilmiş mitral kapak replasmanı ve oral warfarin kullanımı bulunan hastada, tüm laboratuvar testleri, kanama ve pıhtılaşma zamanları normal sınırlardaydı. Hastanın arteriel kan basıncı 100/60mmHg, nabızı 110/dk, Ateşi ise 37°C şeklindeydi. Elektrokardiyogramında sinüs taşikardisi dışında özellik bulunmuyordu.

Hastanın nörolojik açıdan yapılan değerlendirmesinde, hafif midriyazis ve ataksik yürüyüş dışında belirgin bir nörolojik defisit saptanmaması ve bilgisayarlı tomografide akut bir patolojiye rastlanmaması üzerine psikiyatri konsültasyonu istendi. Psikiyatrik muayenede hastanın geçmişte herhangi bir psikiyatrik hastalık geçirmediği ve tedavi almadığı, tablonun iki gece öncesindeki olayla birlikte akut bir biçimde ortaya çıktığı belirlendi. Bilinci açık olan ancak tam olarak kooperasyon sağlanamayan hastada yer, zaman ve kişi oryantasyonu bozuktu. Duygulanımı hafif artmış, hatta öforikti. Görsel hallüsinasyonları, ajitasyonu ve bizar davranışları mevcuttu. Delirium olarak değerlendirilen ancak etiyolojisi netleştirilemeyen hastaya ajitasyon ve konfüzyonu nedeniyle, acil serviste %0.9'luk 250cc izotonik solüsyonu içerisinde 5mg haloperidol iv olarak uygulandı. Hasta bu bulgularla nörolojik ve psikiyatrik açıdan takip edilmek

üzere yatırıldı ve destek tedavisi başlandı. Takipte, hastanın deliryum tablosu yatışından yaklaşık 24 saat sonra tamamen geriledi. Hasta ile kooperasyonun sağlanabildiği ertesi gün, kendisinden alınan öyküde, ilki iki gün önce ve diğeri de bir gece önce olmak üzere bir yakınının önermesi ile hemoroide iyi geldiği gerekçesiyle "gavur haşhaşı" olarak bildiği bitkinin tohumlarından yaklaşık 10 adet yuttuğu öğrenildi. Yuttuğu bitki ile ilgili araştırma sonrasında bilgilendirilen hasta ve yakınları, hastanın durumunun tamamen düzelmesi sonucunda taburcu edildi.

Resim 1. *Hyoscyamus Niger* (Siyah Banotu)

TARTIŞMA

Hyoscyamus niger, yumuşak tüylü, otsu bir bitkidir. Gavur haşhaşı (siyah banotu) adıyla da anılmaktadır. Meyvesi çok tohumlu ve bir kapakla açılıp tohumlarını saçan bir kapsüldür. Ülkemizde altı banotu türü bilinmekle beraber, bu türlerden yalnız *Hyoscyamus niger* ile *H. muticus* (Mısır banotu) tedavi sahasında kullanılmaktadır. Siyah banotu hemen hemen bütün Anadolu ve Trakya'da bulunmaktadır. *Hyoscyamus niger* Mayıs-eylül ayları arasında sarımsı renkli çiçekler açan, özel kokulu bir bitkidir. Bitkinin kullanılan kısmı yaprakları, kökü ve tohumlarıdır. Yaprak, tohum ve bilhassa köklerde alkaloidler bulunmaktadır. *Hyoscyamus niger*'in vücuttaki etkileri santral ve periferik etkiler olarak ayrılır. Santral belirtiler, hallüsinasyonlar, deliryum ve ajitasyon gibi eksitator semptomlardan, santral sinir sistemi depresyonu ile stupor ve komaya kadar değişkenlik gösterebilir. Sendromun periferik bulguları ise, sekresyon azalmasına bağlı hipertermi, ağız kuruluğu, taşikardi, aritmiler, kabızlık ve idrar retansiyonundan oluşan antikolinergik sendromdur.⁴ Olgumuzda özellikle warfarin sodyum kullanımının mevcut olması ve yakınlarının bu bitki kullanımını ile ilişkili bilgiye sahip olmaması tanı karmaşasına neden olmuştur.

Warfarin, arteriyel ve venöz trombozların önlenmesinde kullanılan antitrombotik etkili bir ilaçtır. Uzun zamandan beri tromboembolik hastalıkların tedavisinde başarıyla kullanılmaktadır. Buna karşın warfarin, birçok ilaç ve gıda ile etkileşime potansiyeline sahiptir.^{5,6} Warfarinin, literatürde *hyoscyamus niger* ile etkileşimi ise bildirilmemiş olmakla beraber, *hyoscyamus niger*'in asetaminofen, psödoefedrin, amantadin,

antikolinergik etkili ilaçlar, setirizin, klorfeniramin gibi pek çok ajanla toksik etkisinin artabileceğinin bildirilmiş olması, olası etkileşimi düşündürmektedir.⁷

Olgumuzda etioloji yakınlarının da bilgi sahibi olmamalarından dolayı ancak hasta ile kooperasyonun tam olarak sağlanabildiği durumda, tablonun ortadan kalkması nedeniyle aydınlatılabilmektedir. Aynı zamanda kardiyak açıdan da kontrendike olan Hyoscyamus niger adlı bitki, antikolinergik zehirlenmeye ve deliryuma neden olmuştur.

Diğer taraftan, toplumumuzda yaygın bir kanı olarak bitkiler “güvenilir, doğal ve yan etkisi olmayan” ilaçlar olarak nitelendirilmektedir. Bununla birlikte hastamızda takip gerektiren, ciddi ilaç ve hatta gıda etkileşimleri nedeniyle ölüme dahi yol açabilen warfarin sodyum kullanımı olmasına rağmen, yine de bitkisel ilaçlar kullanabilmesi daha da düşündürücüdür. Bu nedenle hekimlerin hastalık, ilaçlar, etkileşim ve yan etkilerinin yanı sıra, bitkisel ürünlerle ilişkili bilgilendirmeyi de göz önünde bulundurmaları gerekliliği dikkat çekmektedir.

SONUÇ

Toplumumuzda reçetesiz satılan veya elde edilen bitkilerin kullanımını oldukça yaygın olup, deliryum etiolojisinde bu türde

bitkilerin de rol oynayabileceği değerlendirilmeli, özellikle warfarin gibi ilaç etkileşimleri yüksek olan ajanlarda hasta ve yakınları bitkisel ürünlere karşı da uyarılmalıdır.

KAYNAKLAR

1. Oztekin Mat A. Plant poisoning cases in Turkey. Ann Pharm Fr.1994;52(5):260-265.
2. Gilani AH, Khan AU, Raoof M et al. Gastrointestinal, selective airways and urinary bladder relaxant effects of Hyoscyamus niger are mediated through dual blockade of muscarinic receptors and Ca²⁺ channels. Fundam Clin Pharmacol 2008;22(1):87-99.
3. Vidović D, Brečić P, Haid A ve ark. Intoxication with henbane. Lijec Vjesn. 2005;127:22-3.
4. Erkal H, Özyurt Y, Arıkan Z. Yaşlı hastada henbane (Hyoscyamus niger) sonrası antikolinergik sendrom. Turkish Journal of Geriatrics 2006;9(3):188-191.
5. Wells PS, Holbrook AM, Crowther NR, Hirsh J. Interactions of warfarin with drugs and food. Ann Intern Med 1994;121:676-83.
6. Hirsh J, Fuster V, Ansell J, Halperin JL. American Heart Association/American College of Cardiology Foundation guide to warfarin therapy. Circulation 2003;107:1692-711.
7. Grossberg G, Fox B. The Essential Herb-Drug-Vitamin Interaction Guide. 2007;269-271.